



ANALYSIS OF THE FORMATION AND CURRENT STATUS OF EXCISE TAXATION

Abdurashidov Abdusamad Abdurakhmonovich

Tashkent State University of Economics, basic doctoral student

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15690284>

ARTICLE INFO

Received: 12th June 2025

Accepted: 17th June 2025

Online: 18th June 2025

KEYWORDS

Excise tax, tax system, budget revenues, tax administration, tax reform.

ABSTRACT

This article analyzes the formation and current status of excise taxes. The theoretical basis of excise taxes, its place in the state budget, objects and subjects of taxation are considered. The reforms carried out in recent years to improve the excise tax system in Uzbekistan and their results are analyzed. Recommendations are also made to further improve excise tax administration.

АНАЛИЗ ФОРМИРОВАНИЯ И СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ АКЦИЗНОГО НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ

Абдурашидов Абдусамад Абдурахмонович

Ташкентский государственный экономический университет, базовый докторант

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15690284>

ARTICLE INFO

Received: 12th June 2025

Accepted: 17th June 2025

Online: 18th June 2025

KEYWORDS

Акциз, налоговая система, доходы бюджета, налоговое администрирование, налоговая реформа.

ABSTRACT

В данной статье будет проанализировано формирование и текущее состояние акцизов. Рассмотрены теоретические основы акциза, его место в Государственном бюджете, объекты и субъекты налогообложения. Анализируются реформы последних лет и их результаты по совершенствованию системы акцизного налогообложения в Узбекистане. Также будут даны рекомендации по дальнейшему совершенствованию акцизного администрирования.

AKSIZ SOLIG'IGA TORTISHNING SHAKLLANISHI VA HOZIRGI VAQTDAGI HOLATI TAHLILI

Abdurashidov Abdusamad Abdurahmonovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti tayanch doktoranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15690284>

ARTICLE INFO

Received: 12th June 2025

Accepted: 17th June 2025

Online: 18th June 2025

ABSTRACT

Ushbu maqolada aksiz solig'ining shakllanishi va hozirgi holati tahlil qilinadi. Aksiz solig'ining nazariy asoslari, uning davlat



KEYWORDS

Aks iz solig'i, soliq tizimi, byudjet daromadlari, soliq ma'muriyatchiligi, soliq islohotlari.

byudjetidagi o'rni, soliqqa tortish obyektlari va subyektlari ko'rib chiqiladi. O'zbekistonda aksiz solig'i tizimini takomillashtirish bo'yicha so'nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar va ularning natijalari tahlil qilinadi. Shuningdek, aksiz solig'i ma'muriyatchiligini yanada takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar beriladi.

Kirish (Введение / Introduction)

Zamonaviy sharoitda soliq tizimida aksiz solig'ini takomillashtirishning xususiyatlari va usullarini o'rganish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Aksiz solig'i davlat iqtisodiy siyosati faoliyatining muhim tarkibiy qismi bo'lib, u milliy iqtisodiyot moliyaviy resurslarning muhim qismi oqimini ta'minlaydi. Aksiz solig'i tizimi murakkab bo'lib, uni davlat byudjetida hisoblash vazifalari bilan tarixiy aloqalarni shakllantiradi. Shu bilan birga, aksiz solig'i miqdori soliqqa tortiladigan tovarlar narxlari darajasini sezilarli darajada belgilaydi, shuningdek, iste'mol talabiga ta'sir qiladi. Maqolaning maqsadi aksiz solig'ining shakllanishi va hozirgi holatini tahlil qilish, O'zbekistonda bu borada amalga oshirilayotgan islohotlarni o'rganish va aksiz solig'i tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Aksiz (fransuzcha: accise - qirqib olmoq) - keng iste'mol tovarlari, eng muhim xom ashyolarga, shuningdek xizmatlar uchun davlat tomonidan solinadigan qo'shimcha soliq turi. Aksiz narx tarkibida muayyan qiymatda yoki narx miqdoridan ma'lum foiz hisobida ko'rinishlarida bo'ladi. Aksiz davlat byudjetida daromadlarning muhim qismini tashkil etadi. Aksiz qadimgi Rimda kelib chiqqan. Hozirgi dunyo mamlakatlarida keng rivojlangan. O'zbekistonda aksiz solig'i 1992 yilda qo'shilgan qiymat solig'i bilan birgalikda oborot solig'i va sotuvga solinadigan soliq o'rniga joriy qilingan. Aksiz solig'i individual xarakterga ega bo'lib, faqat aksiz solig'iga tortiladigan tovarlarga nisbatan qo'llaniladi. O'zbekistonda 1996-yil 1-oktabrdan respublikaning o'zida ishlab chikarilgan va uning hududiga chetdan keltirilgan tamaki mahsulotlari hamda spirtli ichimliklarni sotishda maxsus aksiz markalari joriy etilgan.

Adabiyotlar sharhi (Обзор литературы/Literature review); Soliqdan qochish va soliqlarni optimallashtirish yo'llari mavzusiga oid qisqacha adabiyotlar sharhini keltiramiz. S.M.Olennikovning (2017) fikricha, soliqdan qochish va soliqlarni optimallashtirish bu soliq to'lovchining rejalashtirgan hatti-harakatlari hisoblanadi. A.Makoveskiy, Ye.A.Zareskaya (2017) kabi olimlar soliqdan qochishning eng ko'p qonuniy tarqalgan usullaridan biri bo'lgan soliqlarni optimallashtirish tushunchasiga ham ta'rif berib o'tadi, ya'ni ularning ta'biricha, "Soliqlarni optimallashtirishda soliq to'lovchining maqsadli qonuniy harakatlari, shu jumladan qonun hujjatlarida nazarda tutilgan barcha imtiyozlardan to'liq foydalanish, soliq imtiyozlari va boshqa qonuniy imtiyozlar orqali soliq majburiyatlari miqdorini kamaytirishni tushunish odatiy holdir. Boshqacha aytganda, bu soliq va jinoyat qonunchiligi normalarni buzmaganda holda, qonuniy asoslarda soliq to'lovlari minimal darajaga tushiriladigan xo'jalik yurituvchi sub'ekt faoliyatini tashkil etishdir" deydi. E.Guver "Germaniyada soliqlarni to'lashdan bo'yin tovlash istagi tug'ilish istagidan kuchliroqdir" deganda soliqdan bo'yin tovlashning asosiy ijtimoiy-siyosiy negizini ko'rsatib o'tgan edi (Kottke, 1998). Rossiyalik olim L.Aleksandrova (2017) bu boradagi tadqiqotlari natijasida "Soliq to'lovchilar tomonidan soliq to'lashdan bo'yin tovlashning ommaviyligi, soliq jinoyatlarining kechikish darajasining yuqoriligi alohida



o'tkirlik bilan ularni ochish muammosini qo'yimoqda, bu faoliyatning maqbul va samarali yo'llari va vositalarini izlash va ishlab chiqish zarurati tug'iladi. Huquqni muhofaza qilish organlari faoliyatining tahlili shuni ko'rsatadiki, soliqqa oid jinoyatlarni aniqlash boshqa turdagi jinoyatlarga qaraganda ancha qiyin. Bunday sharoitda soliq jinoyatlarini aniqlash bo'yicha chora-tadbirlarni, shu jumladan sud-tibbiyotni ishlab chiqish ayniqsa muhimdir" deb ta'kidlaydiki, muallif soliqdan b o'yin tovlash jarayonlariga huquqiy baho berish boshqa jinoyatlarga qaraganda anchayin murakkabligiga ishora qiladi. A.R.Abdullina (2016) fikricha, soliqdan qochishda huquqni muhofaza qiluvchi organlarda soliq jinoyatlarini aniqlashda buxgalteriya hujjatlarini tahlil qilishning qiyinchiliklarining mavjudligi, yangi tashkil etilib, tez faoliyatini tugatadigan korxonalarni monitoring qilishda yetarli malakaning kamligi, fuqarolik, iqtisodiy huquqiy hujjatlarni o'zaro integratsiyalash asosida tahlil qilishning qiyinligi, qonun hujjatlarining yetarli takomillashmaganligi oqibatida soliqdan qochish holatlarining huquqiy negiziga asoslangan holda bu jarayonni kamaytirishga qaratilgan harakatlarning samarasiz bo'lishiga ta'sir qilmoqda. Ukrainalik olimlar S.A.Makoveskiy, Ye.A.Zareskayalarning (2017) fikricha, "soliq to'lashdan bo'yin tovlash yoki soliq solinadigan bazani kamaytirishning ko'plab usullarini tasniflash masalasida ko'plab tadqiqotchilar yagona nuqtai nazarga kelishadi va ikkita guruhni ajratib ko'rsatishadi. Ba'zi manbalarda kulrang sxemalar mavjudligi qayd etilgan. Bunda soliqlarni kamaytirish tartibi qonunlarda belgilangan kamchiliklar, bo'shliqlar yoki noto'g'ri talqinlardan foydalangan holda amalga oshiriladi". I.Vachugov (2019) soliqdan qochish jarayonini yashirin iqtisodiyotning bo'g'ini sifatida "soliq sohasidagi yashirin iqtisodiyot" tushunchasini ham tushuntirib o'tadi. Uning fikricha, "soliq to'lashdan bo'yin tovlash yashirin iqtisodiyotning bir qismi bo'lib, soliq to'lashdan bo'yin tovlash bo'yicha xizmatlar ko'rsatish bo'yicha yashirin tuzilmalarning faoliyati bizga "soliq sohasidagi yashirin iqtisodiyot" atamasini kiritish imkonini beradi, uning ta'rifi quydagicha ifodalanishi mumkin: soliq to'lovchilarning o'zlari ham, soliq to'lashdan bo'yin tovlashni tashkil etish bilan bog'liq faoliyatni ta'minlaydigan xizmatlarni ko'rsatadigan soya tuzilmalari tushuniladi".

Tadqiqot metodologiyasi Maqolani tayyorlashda tarixiy, mantiqiy, tizimli va qiyosiy tahlil usullaridan foydalanildi.

Tahlil va natijalar va natijalar muhokamasi (Анализ и результаты/Analysis and results)

O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksining 283-moddasiga asosan aksiz solig'ini to'lovchilari va 284-moddasida esa aksiz solig'i solinadigan obyektlari keltirib o'tilgan.

Aksiz solig'i to'lovchilari:

- Aksiz to'lanadigan tovarlarni ishlab chiqaruvchi yuridik shaxslar,
- Aksiz to'lanadigan tovarlarni import qiluvchi yuridik va jismoniy shaxslar,
- Aksiz to'lanadigan xizmatlarni ko'rsatuvchi yuridik shaxslar ,

Aksiz solig'i solinadigan obyektlar:

- Aksiz to'lanadigan tovarlarni realizatsiya qilish,
- Aksiz to'lanadigan tovarlarni import qilish,
- Aksiz to'lanadigan xizmatlarni ko'rsatish,

O'zbekistonda aksiz solig'i tizimini takomillashtirish va soddalashtirishga alohida e'tibor berilmoqda. Buning yaqol namunasi bo'lib, quyidagi me'yoriy hujjatlarni qabul qilinishidir.



• O'zbekiston Respublikasining 2022-yil 30-dekabrda "Soliq va byudjet siyosatining 2023-yilga mo'ljallangan asosiy yo'nalishlari qabul qilinganligi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"gi O'RQ-812-sonli qonuni;

• O'zbekiston Respublikasining 2022 yil 30 dekabrda "2023 yil uchun O'zbekiston Respublikasining Davlat byudjeti to'g'risida"gi O'RQ-813-sonli qonuni;

• O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 30-dekabrda "Respublika hududlarini toifalarga ajratish va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashning tabaqalashtirilgan tizimini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-287-son Farmoni;

• O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 30-dekabrda "O'zbekiston Respublikasining «2023-yil uchun O'zbekiston Respublikasining Davlat byudjeti to'g'risida»gi Qonuni ijrosini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-471-son qarori. Yuqorida keltirilgan hujjatlarda 2023-yilda aksiz solig'i ma'muriyatchiligiga o'zgartirishlar kiritildi. Xususan:

• Tamaki mahsulotini iste'mol qilish tizimi bo'yicha suyuqlikdagi nikotinga emas balki, suyuqlikning hajmidan kelib chiqib hisoblash tartibi joriy qilindi.

• 2023-yil 1-fevraldan filtrlı, filtrsiz sigaretalar, papiroslar, sigarillalar, bidi, kretekni ishlab chiqarishda absolyut miqdorda belgilangan aksiz solig'i stavkalari 10 foizga oshirildi.

• 2023-yil 1-yanvardan alkogol mahsulotlarini (vinolar, pivo, likyor va spirt past boshqa ichimliklar mustasno) ishlab chiqarishda aksiz solig'i aksiz to'lanadigan mahsulot tarkibidagi etil spirtining ulushidan kelib chiqqan holda hisoblab chiqarish tartibi joriy qilindi.

• Ishlab chiqariladigan alkogol mahsulotining o'lchov birligi "litr"da hisoblanadigan (ilgari "dal"da edi) bo'ldi.

• 2023-yilning 1-yanvaridan boshlab alkogol mahsulotlarini import qilishda aksiz solig'i stavkalari 5 foizga pasaytirildi.

• 2023-yil 1-fevraldan neft mahsulotlari bo'yicha aksiz solig'i stavkalari 10 foizga oshirildi. O'zbekiston Respublikasida 2020-2024-yillarda Davlat byudjeti tushumlarida bilvosita soliqlar tahlili quyidagi xulosalarga kelish imkonini beradi [8]:

1. Tahlil qilinayotgan davrda soliq tushumlari yildan yilga oshgan. 2018- yilda bu ko'rsatkich 79 099,0 mlrd. so'm bo'lgan bo'lsa, 2022-yilda esa 201 863,7 mlrd. so'mni tashkil etgan.

2. Bilvosita soliqlar bo'yicha ham tushumlar oshish tendensiyasiga ega bo'lgan. Bilvosita soliqlar 2020-yilda 41 280,4 mlrd. so'mni tashkil etgan bo'lsa, bu ko'rsatkich 2021-yilda 56 290,5 va 2023-yilda 71 390,2 mlrd. so'm bo'lgan.

3. Aksiz solig'i bo'yicha tushumlarni absolyut miqdori oshgan. Bu ko'rsatkich 2018-yilda 9 702,2 mlrd. so'm bo'lib, 2022-yilda 13 455,0 mlrd. so'mni tashkil etgan.

4. Aksiz solig'ining davlat byudjetiga tushumidagi ulushi kamayish tendensiyasiga ega bo'lib, 2020-yilda 12,27 foizni, 2023-yilda 7,95 va 2022-yilda 6,67 foiz bo'lgan.

5. Aksiz solig'ining bilvosita soliqlar tushumidagi ulushi ham pasaygan: 2018-yilda 23,50 foiz, 2021-yilda 23,25 foiz va 2022-yilda 18,85 foizni tashkil etgan. 2022-yilda aksiz solig'i bo'yicha tushumlar 13,5 trln so'mni tashkil etib, 2021- yilgi nisbatan 0,4 mlrd so'mga yoki 2,8%ga oshdi. 2022-yilda soliq organlari tomonidan yig'ilgan aksiz solig'i tushumlari 13,1 trln



so'mni tashkil etib, 2021-yilga nisbatan 0,3 trln so'mga, 2020-yilga nisbatan 2,2 trln so'mga oshgan bo'lsa, bojxona organlari tomonidan yig'ilgan aksiz solig'i tushumlari 377,8 mlrd so'mni tashkil etib, 2021-yilga nisbatan 70,1 mlrd so'mga oshib, 2020-yilga nisbatan 480,7 mlrd so'mga kamaydi.

2022-yilda jami aksiz solig'i tushumlarida bojxona qo'mitasi tushumlarining ulushi 2020 yilga nisbatan qariyb 480,7 mlrd so'mga yoki 56%ga kamayishining asosiy sababi 2021-yil boshidan boshlab tovarlarni olib kirishda 73 ta pozitsiya bo'yicha tovarlarga aksiz solig'i stavkalari bekor qilinishidir.

Tamaki mahsulotlari bo'yicha aksiz solig'i stavkasi 10%ga oshirilishiga qaramay 2022-yil davomida ushbu mahsulotlar bo'yicha tushumlar 3,6%ga oshdi.

O'zbekiston Respublikasining 2022-yil 30-dekabrda "2023-yil uchun O'zbekiston Respublikasining Davlat byudjeti to'g'risida"gi O'RQ-813-sonli qonunining 12-moddasida 2023-yil uchun Qoraqalpog'iston Respublikasi byudjetining, viloyatlar va Toshkent shahar mahalliy byudjetlarining, tumanlar va shaharlar byudjetlarining daromadlarini shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari belgilab berilgan.

Unga ko'ra:

- Benzinni, dizel yoqilg'isini va gazni yakuniy iste'molchilarga realizatsiya qilishdagi aksiz solig'i Qoraqalpog'iston Respublikasining respublika byudjetiga, viloyatlarning viloyat byudjetlariga va Toshkent shahrining shahar byudjetiga to'liq hajmda o'tkaziladi.

- Mobil aloqa xizmatlari, tamaki, alkohol mahsulotlari, shu jumladan pivo uchun aksiz solig'i bo'yicha tushumlar, tegishli o'tgan moliya yilining 1-iyul holatiga ko'ra O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasidan olingan Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri aholisi sonining respublika aholisi sonidagi ulushiga muvofiq taqsimlanadi.

1-jadval.

O'zbekiston Respublikasida 2020-2024 yillarda Davlat byudjeti tushumlarida bilvosita soliqlar tahlili (mlrd.so'm)

T/ R	Ko'rsatkichlar	2020	2021	2022	2023	2024
1	DAROMADLAR (MAQSADLI JAMG'ARMALARS IZ) - JAMI	79,099.0	112,165.4	132,938.0	164,680.3	201,863.7
2	Bilvosita soliqlar	41,280.4	46,427.2	46,428.4	56,290.5	71,390.2
2.1	Qo'shilgan qiymat solig'i	27,876.5	33,809.8	31,177.4	38,439.0	52,189.4
2.2	Aksiz solig'i	9,702.2	10,314.7	11,697.3	13,086.6	13,455.0
2.3	Bojxona boji	1,826.4	2,302.7	3,553.7	4,764.9	5,745.7
3	Jami tushumlarda aksiz solig'i ulushi (%)	12.27	9.20	8.80	7.95	6.67
4	Bilvosita soliqlar tushumida aksiz solig'i ulushi (%)	23.50	22.22	25.19	23.25	18.85

Muallif tadqiqotlari asosida ishlab chiqildi.



Ushbu jadval O'zbekiston Respublikasida 2020-2024-yillarda Davlat byudjeti tushumlarida bilvosita soliqlar dinamikasini ko'rsatadi. Jadvaldan ko'rinib turibdiki, davlat byudjeti daromadlari va bilvosita soliqlar tushumlari yildan-yilga o'sib borgan. Biroq, aksiz solig'ining umumiy tushumlardagi va bilvosita soliqlar tarkibidagi ulushi pasayish tendensiyasiga ega. 2020-yilda aksiz solig'i umumiy tushumlarning 12.27% ini tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilga kelib bu ko'rsatkich 6.67% gacha pasaygan. Bu holat aksiz solig'i stavkalarining optimallashtirilishi va boshqa soliq turlaridan tushumlarning o'sishi bilan izohlanishi mumkin.

Jadval 2.

"UZBAT AO" AKSIYADORLIK JAMIYATI tomonidan filtrli sigaretaga 2020-2024 - yillarda hisoblangan aksiz solig'i tahlili.

T/R	2020	2021	2022	2023	2024	2020
1	Aksizosti tovarlar realizatsiyasi (ming dona)	801,560.00	1,179,518.14	1,072,094.00	955,011.80	892,132.20
2	Soliqqa tortish bazasini kamaytirish (eksportga sotish) (ming dona)	-	302,140.00	288,860.00	289,360.40	380,110.80
3	Aksiz solig'ini soliqqa tortish bazasi (ming dona)	801,560.00	877,378.14	783,324.00	665,706.20	512,021.40
4	Aksiz solig'i stavkasi (so'm)	84,222.00	141,500.00	163,500.00	185,000.00	203,500.00
5	Aksiz solig'i summasi (mln.so'm)	67,508.9	136,238.0	128,073.5	123,155.6	104,196.4

Muallif tadqiqotlari asosida ishlab chiqildi.

Bu jadval "UZBAT AO" AKSIYADORLIK JAMIYATI misolida filtrli sigaretalar bo'yicha aksiz solig'i hisoblanishini ko'rsatadi. 2020-2024 yillar davomida aksiz solig'i stavkasi sezilarli darajada oshgan - 84,222 so'mdan 203,500 so'mgacha. Biroq, soliqqa tortish bazasi kamayib borgan, bu eksportga sotish hajmining oshishi va mahalliy bozorda realizatsiya hajmining pasayishi bilan bog'liq. Natijada, 2024 yilda hisoblangan aksiz solig'i summasi 2020 yildagi eng yuqori ko'rsatkichdan pastroq bo'lgan. Bu ma'lumotlar aksiz solig'i siyosatining murakkabligini va uni belgilashda turli omillarni hisobga olish zarurligini ko'rsatadi.

Xulosa va takliflar (Заключение/Conclusion)

Aksiz solig'i davlat byudjetining muhim daromad manbalaridan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda O'zbekistonda aksiz solig'i tizimini takomillashtirish bo'yicha qator islohotlar amalga oshirildi. Xususan:

1. Aksiz solig'i stavkalari indeksatsiya qilindi va ayrim mahsulotlar bo'yicha pasaytirildi.
2. Aksiz solig'ini hisoblash tartibi soddalashtirilib, takomillashtirildi.



3. Aksiz solig'i tushumlarini mahalliy byudjetlarga taqsimlash tartibi belgilandi.

4. Aksiz solig'i ma'muriyatchiligini takomillashtirish bo'yicha choratadbirlar amalga oshirildi.

Biroq, aksiz solig'i tizimini yanada takomillashtirish uchun quyidagi yo'nalishlarda ishlarni davom ettirish maqsadga muvofiq:

1. Aksiz solig'i stavkalarini bosqichma-bosqich maqbullashtirish va ularni xalqaro standartlarga moslashtirish.

2. Aksiz solig'i ma'muriyatchiligini raqamlashtirish va avtomatlashtirish darajasini oshirish.

3. Aksiz solig'i to'lovchilar uchun soliq hisobotlarini taqdim etish tartibini yanada soddalashtirish.

4. Aksiz solig'i bo'yicha soliq nazoratini kuchaytirish va noqonuniy muomalani kamaytirish choralarini ko'rish.

5. Aksiz solig'i tizimini takomillashtirishda ilg'or xorij tajribasini chuqur o'rganish va milliy sharoitga moslashtirgan holda joriy etish.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, aksiz solig'i tizimini takomillashtirish bo'yicha islohotlarni izchil davom ettirish davlat byudjeti daromadlarini barqaror shakllantirishga, iqtisodiyotning ustuvor tarmoqlarini rivojlantirishga va aholining ijtimoiy himoyasini ta'minlashga xizmat qiladi.

References:

1. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2019 y.
2. Malikov T.S., Jalilov P.T. Byudjet-soliq siyosati. Darslik. - T.: "Akademiya", 2011. - 472 b.
3. Ungboyeich, M. O. K. (2024). APPLICATION OF DIGITAL PLATFORMS IN THE STATISTICAL SYSTEM BASED ON INTERNATIONAL EXPERIENCE. European Journal of Economics, Finance and Business Development, 2(7), 16-23.
4. Ungboyeich, M. O. (2024). RESEARCH ON IMPROVING THE EFFICIENCY OF DIGITAL PLATFORMS IN THE STATISTICAL SYSTEM. Synergy: Cross-Disciplinary Journal of Digital Investigation (2995- 4827), 2(9), 4-8.
5. Kaširina M.V. Aktual'nye problemy nalogooblojeniya akcizami // Nalogi i nalogooblojenie. - 2016. - №6. - S. 452-459.
6. Cemerjinskaâ A.V. Soveršenstvovanie akciznoj politiki Rossijskoj Federacii // Nalogi i nalogooblojenie. - 2018. - №5. - S. 1-8.
7. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi. <https://lex.uz/docs/4674902>
8. O'zbekiston Respublikasining 2022 yil 30 dekabrda "Soliq va byudjet siyosatining 2023 yilga mo'ljallangan asosiy yo'nalishlari qabul qilinganligi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"gi O'RQ-812-sonli qonuni. <https://lex.uz/docs/6333227>
9. O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasining rasmiy sayti. <https://soliq.uz>
10. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligining rasmiy sayti. <https://www.mf.uz>



11. O'zbekiston Respublikasining 2022 yil 30 dekabrda "2023 yil uchun O'zbekiston Respublikasining Davlat byudjeti to'g'risida"gi O'RQ-813-sonli qonuni.
<https://lex.uz/docs/6333286>